

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

3. Vtru[m] substa[n]tia producat immediate accide[n]s.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

Respondeo secundo, distinguendo antecedens: iis mediatis, tanquam immediate concurrentibus, nego antecedens: tanquam immediate, vel mediate ac dispositiue concurrentibus, concedo antecedens, & nego consequentiam.

Obiicies secundo. Substantia est de se indeterminata ad hanc, & illam formam substantialem producendam: ergo debet determinari per accidens, & consequenter accidens debet concurrere immediate ad productionem substantiæ.

Respondeo primo negando antecedens, si intelligatur vniuersaliter, quia ignis est ex se determinatus ad ignem producendum tam bene, quam calor est determinatus ad producendum calorem.

Respondeo secundo, distinguendo primum consequens; debet determinari per accidens dispositiue, transeat; tanquam per aliquod principium immediate concurrens, nego consequentiam primam, & secundam etiam. Quod si calor etiam immediate concurreret ad productionem ignis, potius deberet dici quod ignis determinaret calorem ad producendum ignem alterum, quam calor determinaret ignem: nemo est enim qui bene negare possit, quin ignis ex natura sua sit magis determinatus ad ignem producendum, quam calor. Itaque quæcunque substantia est indeterminata ad plures effectus substantiales, determinatur ad vnum præ alio, vel per dispositiones præuias exigenter connaturaliter vnam formam præ alia, & consequenter per accidentia producentia illas dispositiones, tanquam per causas disponentes, vel per alias substantias applicatas, & immediate concurrentes ad productionem substantiæ illius, quæ producitur.

QVÆSTIO III.

Virum substantia producat immediate accidens.

30. **D** Vobis modis posset substantia producere accidens: primo in semetipso: secundo in alio subiecto: & de vtroque modo esse potest difficultas.

Prima sententia vniuersaliter negat substantiam vllam per semetipsam immediate producere productione vera, & reali vllum accidens, siue in se, siue in alio subiecto. Hanc tenent *Complutenses disp. 10. nu. 92.* pro eaque citant D. Thomam variis locis ac plures alios Thomistas; fatentur tamen substantiam aliquo modo effectiue se habere ad accidentia sua propria, & hæc à substantia immediate emanare, *verbi gratia* calorem à substantia ignis, frigus ab aqua; sed non tamen per veram actionem, & explicat postea *nu. 106.* illam emanationem consistere in ordine excedendi passionum post essentiam: & *num. 101.* dicunt ideo substantiam habere se per modum causæ effectiue licet non producat passiones per veram actionem, quia scilicet exigit connaturaliter illa accidentia: & propterea est ratio cur generans producat illa accidentia propria eadem ipsa actione, qua producit substantiam; quæ cum difficili, valde sint, mirabile est, cur absque necessitate vlla quis vellet in eas se angustias conferre.

Secunda sententia est substantias immediate producere in semetipsis aliqua accidentia actione proprie dicta, non vero posse producere accidentia vlla, realia saltem, in alio subiecto per virtutem suam substantialem, *verbi gratia* aquam per suam virtutem substantialem posse producere in se frigus, sed non in alio corpore sibi quomodocunque applicato. Hanc quoad primam partem tenent *Scotista omnes cum D. 2. d. 16. & in 4. d. 12. q. 3.* quem recentiores communiter sequuntur, & nominatim *Sax. disp. 14. met. Hurtad. disp. 9. Physicorum, Arriaga disp. 11. sec. 2. Auerfa disp. 21. sec. 8.* quo ad secundam vero partem est *Suaris & Auerfa.*

Tertia sententia est, quod substantia producat aliqua accidentia etiam in alieno subiecto. Hanc tenet *Mayor 4. disp. 12. q. 2. Rubion. ibidem q. 6. Arriaga supra, & Mastrius disp. 7. ar. 3.* qui eam tribuit *Scoto 2. d. 9. q. 2.*

CONCLUSIO I.

31. *Substantia immediate producit aliqua accidentia in semetipsa actione proprie dicta. Hæc est communior*

cum secunda, & tertia sententia contra primam.

Probatur primo auctoritate *Aristotelis 7. Met. tex. 32.* vbi videtur tenere conclusionem. Sed quidquid sit de auctoritate, quæ in rebus Philosophicis parui mihi est momenti, nisi vbi deficit ratio pro alterutra parte.

Probatur secundo ratione, quia aqua calida producit in semetipsa frigus, vt patet experientia, & quidem actione tã reali ac vera, quam est vlla actio: sed non producit in se frigus per vllum gradum frigoris, tum quia posset forte tantum calefieri, vt nihil maneret frigoris, tum quia quantumvis aliquis gradus maneret, nulla qualitas potest seipsam intendere: vt suo loco dicemus; nec vlla alia qualitas potest assignari, per quam illud frigus producat: ergo producit illud per virtutem suam substantialem.

Dices adesse ibi qualitatem aliquam occultam, quæ illud producat.

Contra: Si est occulta, vnde intelligitur adesse, si ex productione frigoris, petitur principium, quia quæritur cur frigus non posset ab ipsa substantia produci. Itaque gratis omnino asseritur qualitas occulta, & eam asserens multiplicat entia sine necessitate.

32. *Dices secundo cum Toletio*, frigus illud produci ab aëre circumstante.

Contra, quia aër circumstans non est tam frigidus quam aqua, & consequenter non potest tantum frigoris producere quantum habet aqua: Addit ad hoc *Mastrius* quod aqua in vacuo reduceret se ad frigus, vbi non adesset aër aut aliud corpus circumstans; sed hæc experientia incerta est & negaretur propterea à Toletio.

Dices tertio, illud frigus à generante aquam produci.

Contra, posset illud generans non esse, sufficiens applicatum; imo posset tum non existere in rerum natura.

Dices quarto, produci illud frigus à Deo, aut causis superioribus, suppletibus defectum causæ secundæ.

Contra, quia non est recurrendum ad Deum, nisi vbi deficiat causa secunda sufficiens; sed, hic non deficit, quia profus nihil impedit quo minus ipsamet substantia virtute sua illud producere possit.

Dices quinto, illud frigus produci à tali principio, à quo producitur in speciebus Eucharisticis vini, quando calcæfactæ reducuntur ad frigus connaturale: sed non producitur in his à substantia vlla, cum nulla sit substantia sub illis speciebus, à qua illud produceretur: ergo neque in aqua producitur à substantia aquæ.

Respondeo negando maiorem, quia illud frigus producitur à Deo supplente defectum substantiæ, quæ esset sub illis speciebus, nisi propter miraculum Eucharistiæ: in casu autem aquæ adest ipsamet substantia aquæ, cui potest illa productio adscribi sine recurſu ad Deum.

33. *Probatur secundo* Conclusio quia intellectus effectiue concurrat immediate ad producendum in se intellectiōnem: sed vt suppono ex dicendis in libris de anima intellectus est substantia; ergo substantia immediate concurrat ad productionem accidentis.

Probatur conclusio tertio, & confirmatur vtrique præcedens probatio, quia nihil impedit quo minus substantia immediate producat aliqua accidentia: si enim potest producere substantiam, & à vno accidens potest producere aliud accidens immediate, nulla ratio assignari potest, cur substantia non posset producere accidens.

Hinc sequitur quod substantiæ producant in seipsis in primo instanti, quo producuntur, qualitates suas connaturales; quæ dicuntur ab ipsis emanare: si enim habeant virtutem productiuam accidentiū, potius ipsis debet adscribi productio illorum accidentiū, quam aliis causis, & quamuis dicantur emanare ab ipsis, tamen illa emanatio non excludit, quin fiant per veram, & realem actionem, quia quocumque aliquis terminus distinctus realiter ab aliquo emanat ab ipso, produci debet per actionem veram & realem, præsertim si ille terminus possit esse existens in rerum natura simul cum illo principio, à quo emanat, absque eo quod emanet: Sed sic est quod frigus aquæ distinguatur realiter ab aqua, & quod posset tam aqua quàm frigus existere in rerum natura quin frigus emanet: ergo frigus nequit emanare ab aqua absque vera actione:

Substantia
immediate
producit
in se ipsa
accidentia
actione
proprie dicta.

& sane qui hoc negaret, posset negare omnem veram actionem. Quod si etiam frigus non produceretur ab aqua, sed à generante aquam; profecto adhuc dicendum esset quod non produceretur per actionem, quia producitur ipsamet substantia aqua, vt pessime aiunt Complutenses: tum quia bene posset esse actio productiua aquæ sine productione frigoris, de potentia saltem absoluta; sed nequit esse actio sine omni termino per illam posito; tum quia eadem ratione, quæ actio productiua aquæ est actio productiua frigoris, etiam actio conseruatiua aquæ est actio conseruatiua frigoris; sed hoc est falsum, quia actio conseruatiua aquæ remanet, etiam naturaliter, sine conseruatione frigoris, quando scilicet calefit aqua; actio autem non remanet naturaliter sine omni termino per illam productio.

Dices: generanti adscribitur communiter productio illarum qualitarum, quæ sunt rei proprietates: ergo ab ipso producuntur.

Respondet distinguendo consequens: ab ipso immediate, nego; mediate, concedo, quatenus scilicet ab ipso provenit substantia, à qua producuntur in eodem instanti illa operationes.

Hic ulterius explicari solet, quænam accidentia possit substantia in semetipsa producere. Sed facile respondeatur omnia illa, quorum productio absque inconuenienti ipsi adscribi possit; nec necesse est descendere in particulari ad specificationem maiorem.

CONCLUSIO II.

34. Substantia aliqua potest producere accidens in alio subiecto per suam virtutem substantialem immediate. Hæc colligitur ex Doct. 2. d. 9. q. 2. num. 32. ubi supponit calorem posse produci à sole: eam tenet Arriaga & Maffius supra.

Probat ex illo ipso exemplo Scoti: Sol producit calorem; sed non producit illum per alium calorem, quia sol non est formaliter calidus, sed virtualiter tantum; nec assignari potest alia qualitas in sole, per quam potius quam per suam formam substantialem illum debeat producere: ergo per suam substantialem formam illum producit. Aliud exemplum, quo probati potest conclusio, est impulsus, qui imprimitur proiectis per virtutem loco motiuam, quæ in probabiliore sententia est substantia. Similiter instari potest in pipere, & vino, quæ producunt calorem maiorem, quam habent in seipsis formaliter: sed non est dicendum quod hoc faciant mediante qualitate aliqua occulta potius, quam per suam substantiam, quia multiplicaretur illa qualitas occulta absque necessitate, quod non est dicendum. Adde, nihil imp. dire quo minus huiusmodi virtus tribuatur substantiæ: ergo quoties ad applicationem substantiæ producuntur aliquæ qualitates in alieno subiecto, quæ non alijs potius principio quam substantiæ attribui debent, dicendum est quod substantia immediate illas producat.

CONCLUSIO III.

35. De facto productio qualitarum in alieno subiecto, quæ sunt similes qualitatibus substantiæ, ad cuius præsentiam producuntur illa qualitates, non est attribuenda ipsi substantiæ immediate, neque quidem partialiter, sed qualitatibus ipsius, & probabilis videtur substantiam se sola non posse illas qualitates producere. Hæc quoad primam partem est Auerse, & Arriaga supra contra Maffium, qui dicit oppositum doceri à Doctore supra. Sed toto celo fallitur, Scotus enim tantum dicit quod calor possit produci tam à substantia, quam ab accidente; sed nullo modo dicit quod possit à substantia formaliter calida produci in alieno subiecto.

Dices cum Maffio: calor à calore nequit produci, nisi in alieno subiecto, ergo si simul producatur calor à calore & substantia, debet etiam produci à substantia in alieno subiecto.

Respondet distinguendo consequens: à substantia affecta calore, nego; ab alia substantia, verbi gratia à sub-

stantia cæli, transeat, quia non impedit conclusionem.

Probat conclusio quoad primam partem: quia ipsæmet qualitates substantiæ sunt sufficientissima principia producendi alias qualitates illas in alieno subiecto: ergo illis solis adscribenda est illa productio.

Confirmatur, quia illæ qualitates aliquando producunt se solis, & quidem tam velociter ac perfecte qualitates sibi similes in alieno subiecto, vt patet in aqua calefacta, quæ calefacit per calorem solum immediate: ergo dicendum est, quod semper producant illas, quando applicantur se solis absque concursu substantiæ; neque enim maioris virtutis sunt in aqua, quam in substantia, cui sunt connaturales, verbi gratia igne aut homine.

36. Obiicit ex Maffio contra hanc partem. Illud quod continet effectum aliquem in actu primo, potest illum producere in quocunque subiecto capaci talis effectus, si debite applicetur ipsi: sed ignis, verbi gratia, continet calorem in actu primo, alias non posset ipsum producere in semetipso, & alienum subiectum; verbi gratia aqua, est capax caloris, & sufficienter applicatur igni, quando ab igne calefit: ergo producit per suam formam substantialem calorem in aqua. Maior est Scoti; simili enim argumento probat intellectum posse producere intellectionem in alieno subiecto.

Respondetur in primis certum videri, quod aliqua causa contineat aliquem effectum virtualiter sic, vt possit cum in se ipso producere, qualem tamen effectum nequit producere in alieno subiecto etiam capaci talis effectus; nam substantia grauis producit in semetipsa grauitatem, quam nequit in alieno subiecto producere, & idem est de substantia leui; & similiter substantia materialis completa producit in seipsa quantitatem, quam nequit producere immediate in aliena substantia. Deinde oculus potest producere in seipso sensationem, quam nequit producere in alieno oculo, quod ipsemet Maffius fatetur; nec tamen magis videtur illa sensatio petere immanenter produci, quam intellectio, quæ potest secundum ipsum etiam transeunte produci. Sed quidquid sit de experientis, id certum est quod posset aliqua causa habere virtutem sic limitatam, vt non posset effectum in alio subiecto capaci & applicato producere, quem posset in semetipso.

37. Vnde respondeo in forma distinguendo maiorem: Si non limitetur ad determinatum subiectum, concedo; si limitetur, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam; quia substantia calida formaliter limitatur ad calorem in semetipso producendum, vt magis apparebit ex probatione secundæ partis conclusionis. Ad probationem autem maioris & auctoritatem Scoti respondeo, eum intelligendum esse iuxta distinctionem iam datam, vt quotiescunque scilicet non sit inconueniens, quod causa continens formam producat ipsam in quocunque subiecto applicato debeat dici quod producere possit ipsa; si vero sequatur inconueniens aliquod ex eo, quod producat formam, quam possit producere in alieno subiecto, in seipso, non debet producere illam in seipso; & si rursus sequatur inconueniens ex eo, quod producat in alio subiecto formam quam potest producere in seipso, debeat dici quod non possit producere illam in alieno subiecto: est autem inconueniens, quod producat substantia calida formaliter per suam substantiam calorem correspondentem illi calori in alio subiecto, vt statim dicam; non vero est inconueniens, quod intellectus possit producere intellectionem in alio intellectu mere passive se habente (si vera sit illa sententia, de quo suo loco) unde non est idem dicendum de intellectu in ordine ad producendum intellectionem in se & alio subiecto, ac de igne in ordine ad producendum calorem per suam substantiam in se, & in alio subiecto.

Confirmatur hæc responsio, quia vinum & piper sunt capacia tanti caloris formalis, quantum possunt producere in alio subiecto, & tamen non possunt tantum producere in semetipsis, vt patet experientia: ergo non est verum, quod agens omne potens formam producere in alio subiecto, possit eam in quocunque subiecto capaci, & applicato producere, & consequenter quauis

ignis per suam substantiam possit producere in seipso calorem, non sequitur, quod per eam possit producere calorem in alio subiecto.

38. *Probatur secunda pars conclusionis*, quæ est contra *Arriagam*, & *Mastrium*, quia imprimis nulla est experientia aut ratio, quod id possit facere, nec debet adscribi illi vlla productio, nisi colligatur competere ipsi per rationem aut experientiam. Deinde si posset illas producere, nulla est ratio cur de facto illas non produceret; sed secundum *Arriagam* de facto eas non producit; ergo neque potest ex natura sua. Maior patet, quia non potest vel probabiliter dici, quod sit minoris virtutis ad illas producendas, quam ipsemet calor: ergo præsentia caloris non impedit illam productionem; sed aliud impedimentum asseri nequit; ergo.

Dices cum Arriaga calorem esse magis proportionatum ad producendum alium calorem, quam substantia ignis.

Contra, quia hoc gratissime dicitur, nam quamvis sit eiusdem speciei: tamen si res diuersæ speciei, habet etiam virtutem, non debet dici minus proportionata propter a: neque enim agens vniucum est magis proportionatum ad producendum suum effectum, quam agens æquiuocum; unde illa similitudo specifica nihil prius facit ad rem.

39. *Dices secundo* cum eodem: videmus quod calor, verbi gratia in subiecto inepto ad producendum calorem, ut in aqua, tam bene producat calorem, quam in igne, aut alio subiecto, cui est connaturalis: ergo signum est, quod se solo producat calorem, etiam in subiecto, cui est connaturalis, sicut se solo producit illum in alio subiecto.

Respondeo negando consequentiam ex suppositione quod subiectum connaturale habeat virtutem productiuam caloris in alio subiecto per suam substantiam: nam sicut licet ignis se solo produceret ignem absque concursu alterius ignis, tamē si applicetur æque bene alius ignis, debet æque dici quod simul concurrat, quia non est maior ratio de vno, quam de altero, præsertim si uterque posset habere actionem partialem, ita quamvis calor se solo posset producere calorem, tamen quando applicatur alia causa naturalis æque potens illum producere, productio caloris debet æque vtrique adscribi, præsertim cum utrumque posset habere actionem partialem respectu illius: negare autem hoc propter maiorem proportionem caloris cum calore, quam ignis cum calore in ratione productiui, est petere principium, constanter enim neganda est illa maior proportio, si ignis habeat virtutem productiuam.

40. *Probatur secundo ead. m. pars*, quia si ignis posset per suam substantiam producere calorem in alio subiecto, frustra daretur illi calor à natura, sed hoc non est dicendum; ergo. Probatur minor, quia quidquid posset facere per calorem, posset facere per propriam substantiam, nihil enim physicum præsertim, de quo potissimum loquimur, potest facere per calorem formaliter, & immediate quam producere alium calorem, aut resistere frigori in se producendo: sed hoc posset tam bene ac tam celeriter facere per suam substantiam; ergo frustra daretur ipsi à natura calor.

Mastrius Respondet calorem in igne non esse superfluum, quia cedit ad perfectionem substantiæ, ut citius possit agere, & perfectius existere iuxta statum suum connaturalem, ac denique ut esset perceptibilis à sensu tactus.

Sed contra primam rationem, quia sicut habet virtutem producendi calorem in se ipso instanti: ita posset in instanti producere calorem in alio subiecto æque capaci, si non poneretur impedimentum, & posito impedimento frigoris verbi gratia, nulla prius est ratio cur non tam cito posset illud successive tollere, quam posset per calorem solum, nec habetur experientia vlla, quod subiectum, cui connaturale est frigus ut tria, citius calefaciat aquam applicatam, qua alia aqua calida ut tria; ergo non citius ignis cum calore calefacit, quam tantus calor sine igne in simili subiecto, quantum ad raritatem & magnitudinem; nec etiam citius consequenter potest cum calore, quam sine calore calefacere.

Contra secundum est, quod ex suppositione quod calor ad nihil deferuiat igni, non existeret ignis connaturalius

sub calore quam sine calore, imo connaturalius existeret sine illo, quia existeret tum sine superfluitate.

Contra tertiam est, quod sentiretur ignis sine calore in hærente, mediante calore producto ab illo, nec alio modo sentire deberet à sensu tactus.

41. *Obiicitur pro Mastrio contra utramque partem conclusionis*: agens naturale agit in distans vniiformiter difformiter ita, ut quo magis passum distat, eo minus intensam producat qualitatem: sed calor v. g. in summo est producibilis ab igne in subiecto distanti, & de facto producit, quando comburitur tale subiectum: ergo necessario concurrat ad illum calorem in tali subiecto producendum substantia ignis, quia solus calor non potest in distans tantum calorem producere.

Respondeo primo: Si vera est maior, falsam esse minorem: si enim non potest agens naturale producere tam intensam qualitatem, verbi gratia calorem, in subiecto distanti, quam potest in magis vicino; ergo neque ignis etiam si curreret cum calore poterit illud facere; quod si ignis possit in remoto magis intensum calorem producere quam in propinquo, nulla ratio est, cur etiam calor id facere non possit.

Respondeo secundo, distinguendo maiorem, quando totum medium est eiusdem rationis, transeat: quando pars remotior eius est diuersæ rationis, & magis capax ad recipiendum calorem, nego maiorem, & permittam minori (de qua dubitari etiam posset, quia forte non est necessarius tantus calor ad introducendam formam ignis in stupam aut subiecto quocunque combustibili) nego consequentiam, quia sicut ignis posset producere in tali parte calorem tantum, non producendo tantum in parte viciniore: ita etiam & calor posset facere, ut ante dixi.

Confirmatur hoc, quia si aliud subiectum tam calidum quam igitur, verbi gratia aqua, applicaretur tali modo stupæ in tali distantia, diserneret stupam ad formam ignis, quamvis nullo modo esset productiuum caloris per suam substantiam, neque in se, neque in alio: ergo signum est, quod concursus substantialis formæ non sit necessarius ad talem dispositionem producendum.

QVÆSTIO IV.

An accidentia conseruentur à substantia?

Mastrius supra conclusionem tertiam mirabilem proponit doctrinam: negat enim accidentia etiam connaturalia, quæ ipsemet concedit produci à substantia, cui sunt connaturalia, conseruari ab eadem conseruatione proprie dicta, quam explicat per dependentiam effectus in fieri & conseruari; fatetur tamen ea conseruari ab illa, conseruatione improprie dicta, qualem explicat consistere in remotione, & impedimento contrariorum ne agant in illa accidentia. Verum est quod paulo post addat vterioorem explanationem conseruationis proprie dictæ, dicendo, quod consistat in dependentia essentiali rei non solum in fieri, sed etiam in facto esse.

CONCLUSIO I.

42. *Accidentia illa, quæ producuntur effectiue in substantia à se metipsis, vere etiam conseruantur à substantia eadem*. Probatur, quia virtus productiua non magis debet adscribi substantiæ respectu illorum accidentium, quam conseruatiui; nec alia causa secunda conseruatiua assignari potest conuenientius, & certum est quod illa accidentia in fieri, & conseruari dependent ab illa substantia. Quod autem non essentialiter dependant sic, quin possent conseruari ab aliis causis sine dependentia ab illa substantia, nihil facit ad rem: falsum est enim, quod conseruatio proprie dicta inuoluat talem dependentiam, sufficit enim dependentia per se, quemadmodum enim proprie producuntur illa accidentia à substantia, & ab illa proprie vere dependent in fieri, licet non dependant essentialiter sic, quin possint produci independentem ab illis; ita etiam possent proprie, & vere conseruari, & possunt vere & proprie dependere in facto esse ab illa, quamvis in facto esse non ita dependant, quin possint esse conseruata in facto esse absque illa; quod totum mihi videtur euidentem.

43. *Dices*: calor in aqua non dependet ab aqua effectiue

Doctrina
Mastrii.

Accidentia
producta à
substantia
conseruantur
ab ipsa